

IVO TROŠT:

Turki na Gornjem Igu.

Pripovedka.

elo na Gorenji Ig pod samim vrhom Krima so o turških časih neverni Osmani некоč pridrli. Vaščani so zvedeli pravočasno, da se bliža sovražnik. Znano jim je bilo, kaj morajo storiti, saj enake grozne nesreče niso bile redke tedaj po okolici. Živino so pognali daleč tja v krimske gozdove, živež so naložili na vozove in odpeljali v skrivne podmole in podzemeljske otline; sami vaščani pa so se razen pastirjev zaprli v cerkvico sv. Lenarta, ki jih je doslej še vedno zvesto varoval slehrne nezgode. Svetišče sampo je oklepal visok zid, za zidom so bili zbrani branilci, a v cerkvi so molili starčki, žene in otroci.

Toda vrli Gorenjčani so bolj zaupali sv. Lenartu kakor trdnosti kamenitega zidu okolo cerkvice. Previdno so se umaknili tudi branilci še pred prihodom krvoločnih rdečehlačarjev v cerkvico. Svojemu zavetniku sv. Lenartu so vzeli iz rok železno verigo, ki jo je imel v znak rešilca jetnikov. S to verigo so zavezali močna hrastova vrata v cerkev. Svetnik ne bo pustil, da mu nevernik pretrga verigo, ki jo ima že, odkar stoji na oltarju in pred samim nebeškim Očetom, v spomin in dokaz, da je delal čudeže, ko je živel še na zemlji.

Toliko so Gorenjčani zaupali svojemu zvestemu patronu.

Vse priprave so se pa izvršile jako hitro, zakaj sovražnik se je pomikal naglo od Iga. Kakor bi trenil, so gomazeli Turki tudi že v hrib mimo graščinskih hlevov, mimo pisarnic na Gradišču nad Iško vasjo in po Poljanah, dasi jih je zadrževal gozd.

V cerkvi sv. Lenarta sta se vaščanom pridružila strah in groza. Ženske so jokale in molile, otroci so se plašno ozirali skozi ozka okna, kdaj se prikaže brkata glava in začne z njimi tisto grozno delo, kakor so slišali praviti, da so ga počenjali Turki že po bližnji okolici, zlasti po sosednji dolenski strani. Kdor se je branil, so ga pobili, mlade ljudi so pa zvezali in vlekli s seboj kakor živino v črno turško robstvo. Možje so zato brusili sekire in kose, vile in nože, polnili puške ter drug drugega bodrili k neustrašnosti, zakaj boj in smrt sta bila blizu, vedno bližje.

Nič manj seveda ni skrbelo pastirjev, ki so gnali živino v gozdove. Radi bi bili zvedeli, kako prebijejo vaščani nevarnost. Najdrznejših nekaj se je vrnilo iz gozda. Na vrhu griča na jugu nad vasjo so opazovali skozi grmovje, kdaj se prikaže sovražnik. Kako mu zbeže, ko bi jih ugledal in se zakadil za njimi, jih je bila mala skrb, zakaj poznali so najskrivnejše kozje steze v gozdu in zaupali svojim urnim petam.

Videli so rodno dolinico popolnoma osamljeno. Cerkev za obzidjem zaprta, obzidje zavarovano s kamenjem, vasica pa pusta kakor izmrla. Niti

petelin se ni oglasil, zakaj vse kure so polovili in odvedli s seboj v goščavo.

Prav radi bi bili zvedeli pastirji, ali je Turek že dogospodaril v vasici ali pa ga šele pričakujejo. Nobenga znamenja od nikoder, da bi človek mogel po njem presoditi srečo ali nesrečo. Radovedni pastirji se bližajo v nižavo. Vedno bolj so bili prepričani, da Turkov še ni. „Pojdimo pomagat branilcem,“ so rekli. „Odpro nam cerkev, pa nas bo toliko več.“ Misel o tem jih je še nujneje vabila v dolino.

Že so bili blizu prvih hiš, že so opazili nemirno gibanje skozi cerkvena okna, ko se prikaže na hribu nad cerkvico prvi rdečehlačar s polmesecem in konjskim repom. Za njim se je gnetla mnogoglava množica samih grdih obrazov, da bi se jih zbal peklenšček, ko bi jih srečal v gozdu. Imeli so zakrivljene sable, dolge puške, glave pa vsi v belih ovojih, dolge črne brke in strašno grdo so gledali. Krenili so po kratkem posvetovanju na majhnih konjičih naravnost v vas in proti cerkvi. Pastirji so bili že tako blizu, da bi bila pogubna vsaka misel na beg nazaj v gozd. Turki jih gotovo ujamejo in pokazati jim bodo morali živino in živež. Na desno zija prepad v dolino k Iški, na levo Turki, gozd v ozadju predaleč, a pred njimi vasica, ki je z njimi vred vanjo namenjen tudi sovražnik. Torej kam?

Vedeli so, da bo Turčin oblegal, zavzel in podrl cerkvico, pomoril kristjane, kar jih ne odvede s seboj zvezane v turško robstvo. Potem bo iztikal po okolici, pa iztakne tudi njih skrivališče in nič boljše se jim ne bo godilo kot drugim. Obžalovali so nesrečno radovednost, ki jih je vlekla od črede.

„Skrijmo se v Pasico!“ svetuje Gromčev Miko, štirinajstleten pastir, in se plazi med grmovjem nad vasjo h globoki udrtnini, ki ima na dnu skriven vhod v podzemeljske prostore. V to udrtnino so časih metali mrhovino. Gromčev pastir je vedel za tisti vhod pod zemljo. Bil je že v podzemeljski votlini, ko je tod pasel s tovariši. Tedaj so z bakljami razsvetlili jamo in s svetilkami, polnjenimi s svinjsko mastjo, hodili po notranjih prostorih, ki so bili okrašeni s pisanimi kapniki v najraznovrstnejših podobah.

„Vsi v Pasico!“ zavpijejo pastirji, steko za Mikom, da so se bolj valili kakor hodili v globoko kotlino. Kakor bi trenil, so bili pred vhodom v podzemeljski svet. Otlina je bila ob vhodu tako ozka, da je mogel vanjo le posameznik, in sicer po trebuhu, z nogami navzdol obrnjen. To jih ni zadrževalo. Tudi ni bilo treba nobenega opomina, naj se podvizajo. Čuli so namreč že strele pri cerkvici. Ko so dospeli na obširnejši prostor, so se spogledali, če so vsi na varnem. Visoko gori nad njimi se je svetil skozi vhod za Gorenji Ig najnesrečnejši dan, kar mu jih je doslej še poslalo dobrotno nebo. Ko so čutili, da so zares na varnem, so se jim šele zasmilili oblegani vaščani. Toda skrb je prihitela za njimi tudi v ta podzemeljski hram. Hotela je vedeti, kaj potem, če jih psoglavci zasledijo tukaj.

„Zazidajmo se!“

„Pa res! Le brž!“ Vsi začno pobirati kamenje, ki ga ni malo v tej

otlini, in se plaziti proti vhodu. Kmalu je bila luknja najskrbneje zazidana, nesrečni dan je ostal zunaj, a v otlini pa popolna tema.

*

V cerkvici so stali branilci ob vratih in oknih. Ženske in otroci so se stiskali po koteh. Bila je stiska, kakor še nikoli: smrt ali robstvo. Rešitev je samo v božji pomoči.

Oddelek Turkov je krenil v vas. Tam je opravil prav kmalu, zakaj vse hiše so bile odprte in prazne, prazne tudi žitnice in skrinje in hlevi. Jezni se vrnejo Turki k onim tovarišem, ki so se pripravljali, da planejo na cerkvico. Zid je bil kmalu porušen, sovražnik je udril pred cerkvena vrata in zahteval, naj se odpro. Padali so težki udarci, ječala je sicer močna hrastovina, iveri so odletale in z njimi oblegancem sleherna nada na rešitev.

Vaščani so videli, da se je približala zadnja ura.

Glasi krič je odmeval med vzdihom in molitvami: „Sveti Lenart, reši nas! Reši nas, sveti Lenart!“ Vendo huji so bili udarci na vrata. Veriga je že odjenjala kakor da je pretrgana. „Reši nas, sveti Lenart! Tvoja je veriga. Ne pusti je Turkom! Pomagaj nam, sveti Lenart!“ Že so zasijale v vratih prve luknje. Beli dan se je posvetil skozi nje v cerkev, in lahka, čista sapica je dehnila med jetnike — mrtvaški dih.

Vasica je gorela na vseh koncih. Opazili so tudi, da se sovražnik pripravlja na krvavo delo. Sveti Lenart je pozabil na svojo verigo in na svoje priporočence...

Za hip ustavijo Turki razbijanje. Okolo poveljnika, ki je bil nekoliko manjši got drugi — gotovo kak izdajalec svoje vere in rodu — se zbero in poslušajo, kaj pripoveduje. Govoril je: „Škoda je tu krvi in moritve, verujte mi, pravoverni Muslimi! Sam sem bil izrejen v veri, kakor jo imajo ti-le krščanski psi. Zato vam povem, pravoverni bratje, kakor res je Mohamed v devetih nebesih, ti-le gjavri so gotovo ubožni. Pri Mohamedovi bradi vam prisezam, da ti ljudje niso imoviti, zakaj samo siromak zna tako srčno moliti in na pomoč klicati svojega Boga. Bogatin misli v taki nesreči, kako bo branil svoje bogastvo. Pustimo jim vero in njihovo uboštvo!“

Predrzni janičar, ki mu je bilo prej gotovo ime Lenart, je prodril s svojim nasvetom. Le malo so mu ugovarjali, marveč zajezdili so svoje konjiče in se vrnili, odkoder so jo bili pripihali. Veriga sv. Lenarta je ostala cela, Turek ni prestopil cerkvenega praga.

Ko so se oddahnili po minulem strahu, je zapuhtela proti nebu zahvalna molitev v čast rešilcu sv. Lenartu. Oba zvonova sta se oglasila v zvoniku, in pred oltarjem je prepevala zbrana vaška družina presrečno zahvalnico.

Šele potem so šli na pogorišče.

